

КЕРІВНИК, ПЕДАГОГ, УЧЕНИЙ

*Прекрасна посада бути
на землі людиною.*

Максим Горький

Це стосується й Олександра Федотовича Явоненка. Так, він обіймав прекрасну посаду Людини з великої букви.

4 грудня 2009 року йому виповнилося б 70. Та жорстока хвороба і невблаганна смерть зробили по-своєму й не дали дожити до ювілею ще кілька місяців.

Оглядаючи життєвий шлях Олександра Федотовича, скажемо: – Він пройшов тернистий шлях чесно і з честю. Син рядових колгоспників, Олександр Явоненко зійшов на Олімп науки і трудової слави: став доктором біологічних наук, професором, член-кореспондентом АПН України, Заслуженим працівником народної освіти УРСР, кавалером орденів Трудового Червоного прапора, і „За заслуги” III ступеня, дійсним членом (академіком) Міжнародної кадрової академії; нагороджений медалями А.С.Макаренка, „За заслуги в освіті”, „Ветеран праці”, золотою медаллю „К.Д.Ушинський”.

Народився Олександр Федотович 4 грудня 1939 р. в с. Новомиколаївка Єланецького району Миколаївської області у сім'ї колгоспників. Батько – Федот Михайлович – помер у 1940, на 43 році життя. Мати – Катерина Михайлівна – залишилась сама з трьома синами: Миколою (18 років), Володимиром (7 років) і з найменшим Сашком, якому не було й року.

Закінчивши середню школу, Олександр поступив на зоотехнічний факультет Херсонського сільськогосподарського інституту імені О.Д. Цюрупи, в якому 1962 року одержав кваліфікацію вченого зоотехніка. Попереду – аспірантура при Київському науково-дослідному інституті фізіології та біохімії сільськогосподарських тварин (1963-1966 рр.), посада старшого наукового співробітника Київської дослідної станції тваринництва „Терезіно” (листопад 1966 – березень 1967), захист кандидатської дисертації (1966).

Із березня 1967 р. по серпень 1974 р. тепер уже Олександр Федотович працює в Херсонському педагогічному інституті імені Н.К. Крупської спочатку на посаді старшого (наукового) викладача, трохи пізніше (з 09.1967 по 02.1973) – доцентом та завідувачем кафедри хімії, а з лютого 1973 р. по серпень 1974 р. – проректором по науковій роботі.

У 1973 р. 34-літній Олександр Явоненко захищає докторську дисертацію, а вже з серпня 1974 р. по 11 січня 1982 р. очолює Тернопільський державний педагогічний інститут. Звання професора одержав у 1976 р.

За період роботи у Тернополі обирався кандидатом у члени та членом обкому Компартії України, депутатом Тернопільської міськради.

З 12 січня 1982 р. порядком перевodu Олександр Федотович – ректор Чернігівського державного педагогічного інституту (з 13 березня 1998 р. – педуніверситет) і працює на цій посаді до 05 квітня 2005 року – це 23 роки 2 місяці і 5 днів.

У подальші роки О.Ф. Явоненко був Почесним ректором університету.

Всього ж період ректорства в Олександра Федотовича сягає понад 30 років, це своєрідний рекорд керівної роботи у вищій школі і свідчить про високий професіоналізм, майстерність й організаторський талант керівника.

Чернігівський період професора Явоненка О.Ф. був дуже насиченим, плідним і водночас напруженим.

За роки його керівництва Чернігівським педінститутом-педуніверситетом у навчальному закладі створено 2 факультети (хіміко-біологічний і психолого-педагогічний), відкрито 15 нових спеціальностей, аспірантуру й докторантуру, Інститут післядипломної освіти, Обласний педагогічний ліцей для обдарованої сільської молоді.

Після реорганізації педінституту в педуніверситет у березні 1998 року (і в цьому особлива заслуга Олександра Федотовича) розпочалась велика за обсягом робота з подальшого вдосконалення навчального процесу, ґрунтовного перегляду навчальних планів і програм з тим, аби педуніверситет готував не лише спеціалістів, а фахівців за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями: бакалавр – спеціаліст – магістр. Проведена значна робота по комп'ютеризації всього навчального процесу. Впроваджено тестування – один із нових методів навчальної роботи з студентами.

Копітка робота по добору й вихованню кадрів дала позитивні результати: чисельність викладачів з науковими ступенями й званнями зростає з 37 відсотків у 1983 р. до 65 у 2000 р.

Зміцніла навчально-технічна база навчального закладу: зведено дев'ятиповерховий студентський гуртожиток, спортивний корпус, відкрито їдальню на 200 місць, санаторій-профілакторій, переобладнано навчальні корпуси двох факультетів: історичного та фізичного виховання.

Як керівник, професор Явоненко О.Ф. послідовно й успішно забезпечував системний і комплексний підхід до підготовки майбутнього творчого вчителя. Значну увагу приділяв психолого-педагогічній і методичній підготовці спеціаліста. Під його редакцією складено навчальний план нової для педагогічних вищих навчальних закладів України спеціальності „Хімія і екологія”. Попри фінансові нестатки щодо оплати керівникам практики студентів від бази, Олександр Федотович всіляко підтримував усі види практики, допомагав і вимагав, щоб

вона була домінантою в роботі викладачів-методистів. Щорічно питання практики слухали на вченій раді університету, а також практикували виїзні засідання вченої ради безпосередньо на базі практики.

Створення за його ініціативи факультетських кафедр педагогіки, психології та методики викладання профільюючих дисциплін посилило міжпредметні зв'язки, синтезувало елементи комплексності в інтеграції вузівських кафедр і шкіл. На підставі багаторічного експерименту на факультетах введено нову форму підсумкового комплексного екзамену – державного кваліфікаційного.

На робочому столі ректора Явоненка О.Ф. завжди лежав клаптик білого паперу з видруктованими словами Анатолія Франса. Їх Олександр Федотович полюбляв частенько нагадувати і студентам, і викладачам: *„Учитися потрібно тільки весело. Щоб перетравлювати знання, потрібно поглинати їх з апетитом“*.

Треба сказати, що Олександр Федотович вважав найважливішим, головним завданням професорсько-викладацького складу – домагатися високого професіоналізму у викладенні будь-яких дисциплін. „Ну як будеш поглинати ці знання з апетитом, коли викладач якусь абракадабру несе...“ – обурювався ректор.

Олександр Федотович дбайливо, як батько, ставився до студентів і вимагав від керівників усіх структурних підрозділів та викладачів великої уваги до Його Величності – Студента. А як клопотався він за викладацьких дітей!

Створення відділу впровадження інформаційних технологій, інформаційно-методичного центру сприяло розширенню й поглибленню роботи відповідних кафедр університету.

У полі зору проф. Явоненка О.Ф. була активізація наукової роботи професорсько-викладацького складу. Олександр Федотович сам став прикладом – вів наукову творчу школу з біохімії, був автором понад 180 наукових праць з біохімії та психолого-педагогічних наук, а також у співавторстві з проф. Яковенко Б.В. підготував і видав навчальні посібники „Химия и биологическая химия“ (1988), „Біохімія“ (2000), за якими навчаються студенти багатьох ВНЗ України. Наукові творчі школи і колективи в галузі математичного аналізу, біохімії, фізики рідких кристалів, історії, філософії, методики викладання фізико-математичних дисциплін і сьогодні мають широке міжнародне визнання.

Активні зв'язки університету з науковими центрами та навчальними закладами США, Росії, Німеччини, Канади, Австрії, Польщі, Ізраїлю, Чехії. На базі університету проводяться різнопланові наукові міжнародні, всеукраїнські та регіональні конференції. Університет активно співпрацює з НАН України та АПН України.

На історичному факультеті було відкрито Чернігівський сектор польової археографії Інституту археології та джерелознавства імені М.Г.Грушевського НАН України.

Було створено редакційно-видавничий центр. Затим з'явилися і періодичні наукові видання з 5 фахів, включених до переліку видань ВАК України, в яких можуть друкуватися матеріали дисертацій.

Як справжній педагог, Олександр Федотович переймався виховними заходами. Він був поборником високої культури, вболівав за художню самодіяльність ВНЗ, став ініціатором створення університетського хору викладачів і співпрацівників і дуже радів, коли новостворений хор виступав на сцені актового залу інституту, на Валі, в окремих школах міста.

Бодай ще про одну родзинку згадаємо. Це ж Олександр Федотович ініціював проведення у березневі Шевченківські дні щорічного конкурсу „Кращий студент року“ за номінаціями: Відмінник навчання, Кращий студент – науковець, людина обраної професії, Громадський діяч, Відкриття року, Талант року, Творча особистість, Актор року, Спортсмен року. І вже понад десять років відбувається це дійство, на якому всі одержують гарний заряд бадьорості, свіжості, задоволення та бажання „І рости, і діяти“.

Понад 23 роки професор Явоненко О.Ф. був біля керма. І весь цей період – успішно, вдумливо, відповідно до тих великих соціальних, політичних й економічних змін, які відбувалися в країні.

23 випуски молодих спеціалістів (а це – 20766 випускників, з них 12882 – денної форми навчання): вчителів математики, фізики, трудового навчання, історії, хімії, біології, початкових класів, фізичного виховання – роз'їхалися по всій Україні, з вдячністю згадуючи альма-матер, професорсько-викладацький склад і, звичайно, талановитого керівника, організатора, педагога і вченого Олександра Федотовича Явоненка.

Насамкінець. Олександр Федотович вів також активну громадську діяльність: був депутатом міської ради, був головою Правління обласного товариства „Знання”, головою чернігівського відділення Українського біохімічного товариства.

У день його 70-річчя ми вшановуємо нашого ювіляра як присутнього серед нас, бо ж живе його справа, його плани, його дух творчості. Вшановуємо непересічну особистість – Майстра, Таланта, Творця, Керівника, Громадського діяча, Добротворця.

З глибокою повагою і вдячністю

ректор Чернігівського державного
педагогічного університету
імені Т.Г. Шевченка,
доктор педагогічних наук,
професор

М.О. Носко